

УДК: 338.43

ФУНКЦІОНУВАННЯ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ З ПОЧАТКУ ВІЙНИ: ЗАГРОЗИ ДЛЯ ЗЕМЕЛЬНИХ УГІДЬ, ПРОБЛЕМИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА, СКЛАДНІСТЬ ЕКСПОРТУ

РАШЕВСЬКА Надія¹, ПОЛИВАНА Людмила²

¹Державний біотехнологічний університет
sr7000388@gmail.com

²Державний біотехнологічний університет
<https://orcid.org/0000-0003-1204-9218>
L.A.Polyvana@gmail.com

У статті проаналізовано стан сільськогосподарських підприємств України у період воєнного стану. Проведено аналіз придатності земель сільськогосподарського призначення у прифронтових територіях та виявлено збитки за різними видами сільськогосподарської продукції аграрних підприємств. Розкрито структуру посівів, врожайність та обсяги виробництва сільськогосподарських культур, проведено динаміку даних показників протягом періоду агресії російської федерації. Доведено, що незважаючи на війну на території України, аграрні підприємства знаходили альтернативи для свого функціонування, використовують резерви ресурсного та виробничого потенціалу, що дає змогу зробити суттєвий вклад в економіку України, формування її бюджетних надходжень на державному та місцевому рівні. Запропоновано заходи з відновлення якості земель сільськогосподарського призначення аграрних підприємств, шляхи покращення їх сільськогосподарського виробництва та експорту продукції.

Ключові слова: воєнний стан, посіви, сільськогосподарські угіддя, сільськогосподарські підприємства, експорт.

<https://doi.org/10.31891/mdes/2023-10-23>

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Повномасштабне вторгнення агресора на території нашої країни призвело до порушення торгово – виробничої діяльності та руйнування інфраструктури, внаслідок чого економіка України почала стрімко знижуватися.

Одного із найбільших ударів зазнала саме сфера сільського господарства нашої країни, адже велику кількість земель сільськогосподарського призначення аграрних підприємств було заміновано, через що проводити будь-які сільськогосподарські роботи на них вкрай небезпечно, більшість земель знищено в результаті активних бойових дій, через що понесені неймовірні втрати урожаю, закрито більшість портів, що призводить до неможливості експорту зернових та іншої сільськогосподарської продукції або імпорту необхідних добрив для аграрних підприємств та багато інших негативних наслідків, відновлення яких буде займати багато часу.

Треба зауважити, що роль та значення аграрного сектору неможливо переоцінити. Бо саме сільське господарство є основою виробничої системи нашої держави, оскільки являється джерелом сировинного забезпечення людства. Окрім того, землю вважають загальнонародним багатством, бо саме завдяки їй створюються нормальні умови задля функціонування аграрної сфери [1].

Варто зазначити, що відновлення сільського господарства в умовах війни являється доволі складним завданням для українських аграріїв. Проте, отримані у 2023 році позитивні фінансові результати вітчизняних аграрних підприємств у більшій мірі є наслідком росту цін на міжнародному ринку продовольства, у той же час суб'єкти господарювання галузі понесли суттєві витрати через низьку ціну на зернові та олійні культури на внутрішньому ринку, обмеженого та ускладненого експорту.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Проблеми функціонування сільськогосподарських підприємств нашої країни у воєнний час висвітлено у роботах багатьох науковців, таких як Гетьман О. [2], Дячкіна А., Гордійчук Д. [3], Захарчук О. [4], Комаха Л.Г., Лупенко Ю. [5], Мамонова Н., Бородіна О., Кунс Б. [8], Пугачов М. [9], Семеняк І. [11], Скопенко Н. [12]. Науковцями проведено ряд важливих досліджень щодо стану аграрного сектору України у воєнний час, та розроблено практичні рекомендації щодо подолання проблем та підвищення економіки галузі. Втім, не зменшуючи їх досягнень, варто відмітити, що залишається ряд невирішених науково-практичних завдань щодо функціонування аграрних підприємств України з початку війни, виявлення та подолання загроз для земельних угідь і проблем сільськогосподарського виробництва, та покращення експорту.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою даної статті є аналіз функціонування аграрних підприємств України з початку війни, виявлення загроз для земельних угідь та проблем сільськогосподарського виробництва, дослідження складності експорту, а також обґрунтування заходів з адаптації їх діяльності в даних умовах.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Сільське господарство являється однією із найпріоритетніших сфер економіки нашої держави. Як зазначають Мамонова Н., Бородіна О. та Кунс Б. «...у довоєнний період багато державних ресурсів та іноземних інвестицій було витрачено на реформи та програми підтримки розвитку сільського господарства» [8]. Варто зазначити, що завдяки усім інвестиціям, сприятливому клімату та родючим землям, Україна мала можливість не лише підвищувати обсяги виробництва, але й сприяти чудовому експорту до країн Африки, Європи та Азії.

Отже, розвиток аграрного сектору точно можна вважати запорукою економічної безпеки України та добробуту населення. Адже економічна ефективність виробництва аграрної сфери оцінюється саме за допомогою кількісних та якісних показників, які характеризують становище сільськогосподарських явищ та процесів.

Вторгнення агресора на території нашої держави змінило все, адже війна понесла за собою величезні негаразди, проблеми та незчисленні втрати. Проте, сфера сільського господарства намагається продовжувати свою діяльність та шукає будь-які шляхи вижити через дифіс а не тире шляхи задля стабілізації свого положення в економіці України.

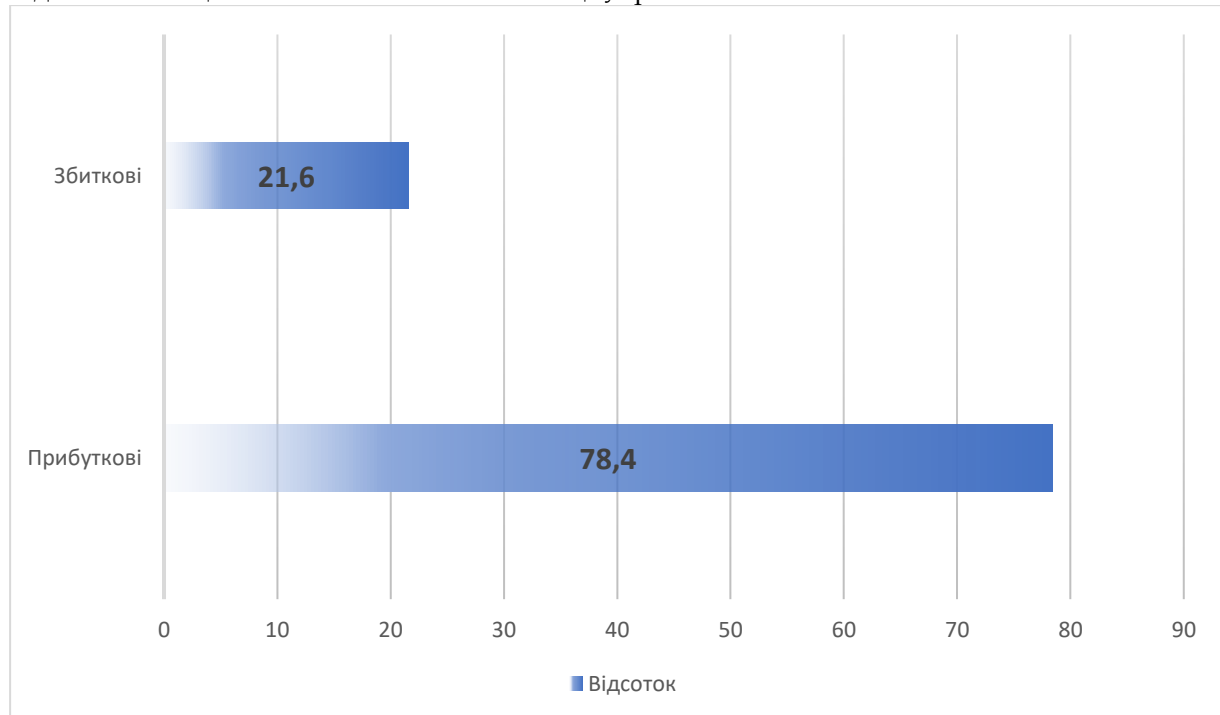

Рис. 1 Відношення збиткових та прибуткових підприємств

Складено на основі джерела [5]

Як зазначають експерти, «...галузь зазнала відчутних втрат в результаті військової агресії, однак 78,4% її підприємств змогли забезпечити позитивний фінансовий результат. І хоча частка збиткових агропідприємств зростає з 11,7% у 2021 році до 21,6%, в 2022 році вона є найменшою серед усіх видів економічної діяльності» (рис. 1) [5].

Окупація і активні бойові дії на території поряд з лінією фронту призвели до втрат 80% урожаю в Запорізькій, Донецькій, а також Луганській областях. Також сильно постраждала економіка херсонського регіону, частина території цієї області була звільнена в кінці 2022 року, а окремі райони Херсонської області і на даний час знаходяться в окупації. Варто зазначити, що до 50% збіжжя втратили Миколаївська, Вінницька, Одеська, а також Харківські області [12].

Низькі внутрішні ціни на сільськогосподарську продукцію, а також складність та зростання витрат на транспортування призвели до ситуації, що фермери втратили значну частину

фінансових результатів від продажу продукції. У наслідок цього, багато фермерів відмовилися прибирати урожай. Тому у 2022 році багато урожаю кукурудзи залишилося зимувати на полях, через що потім було понесено багато збитків урожаю даної культури. Адже, не зважаючи на те, що пізніше поля було все-таки прибрано, дуже велика кількість через несприятливі погодні умови просто згнила, а деяка частина була непридатною для експорту через погіршену якість. Одним із варіантів вирішення проблеми стосовно кукурудзи, яку просто неможливо реалізувати, можна вважати переробку на паливне, враховуючи те, що паливний етанол з кукурудзи значно знижує викиди вуглекислого газу в атмосферу.

Варто зазначити, що через регулярне вимкнення електроенергії виникало чимало проблем, адже все обладнання виходило із строю. Проте, альтернативним виходом з даних ситуацій було застосування генераторів, що, в свою чергу, вимагало чималого фінансування.

Взагалі, окупація та втрата шляхів збуту продукції вплинули на об'єм виробництва зерна в Україні. У 2022 році Україна втратила більше ніж 32 млн тонн урожаю зерна або 37,4 % по відношенню до 2021 року. Як відомо, зерно являється основою українського агроекспорту і серед усіх культурних та олійних рослин воно зазнало найбільшого удару [3].

Треба зауважити, що виробництво усіх зернових культур 2023 року можна оцінити приблизно у 60,8 млн т, що на 10% перевищує обсяги попереднього року, але все ж таки дані показники на 31% менше ніж у 2021 році (рис. 2).

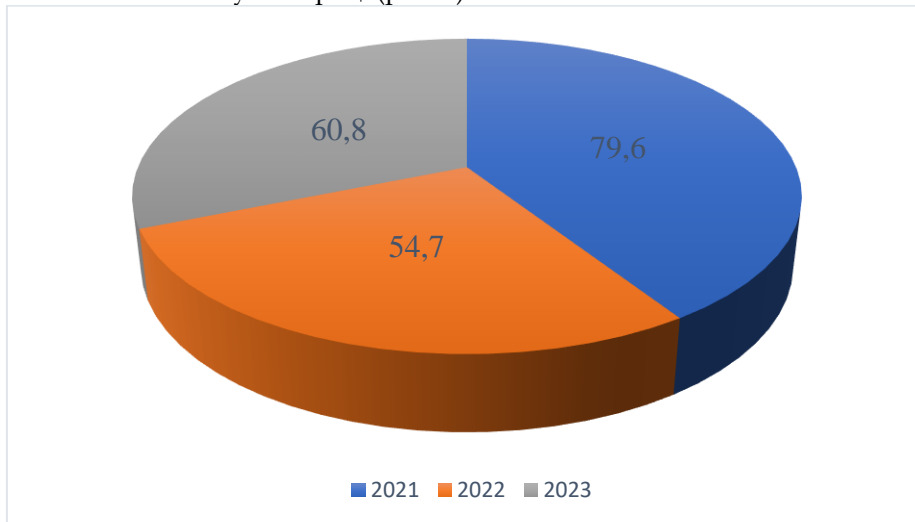

Рис. 2. Виробництво усіх зернових культур протягом 2021-2023 рр.

Складено на основі джерел [2,3]

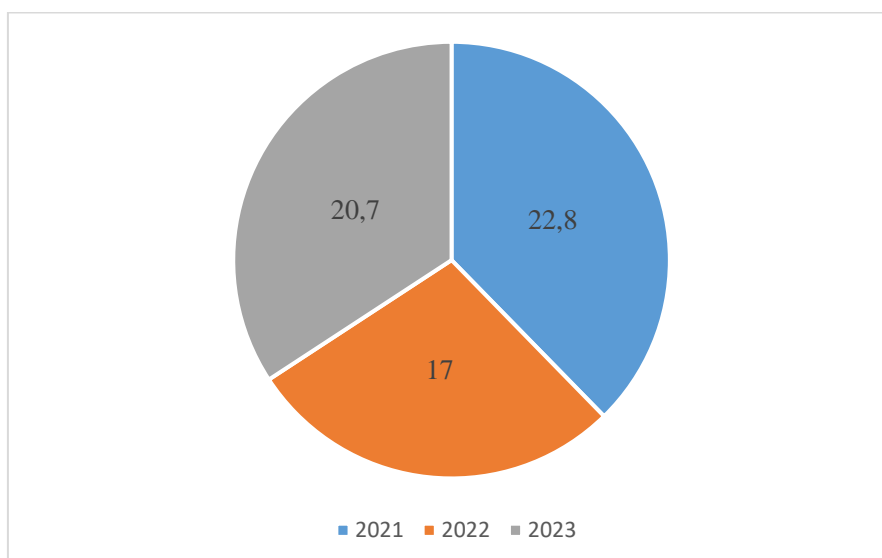

Рис. 3 Виробництво різноманітних олійних культур протягом 2021-2023 рр.

Складено на основі джерел [2,3]

А ось в свою чергу, виробництво різноманітних олійних культур у 2023 році підвищилося на 18% і сягало майже 20,7 млн. т. А ось, якщо порівнювати з показниками 2021 року, то дані об'єми виробництва, на 10% менше (рис. 3).

Щодо урожаю гречки, то у 2022 році він виріс майже на 40%, що є доволі унікальною ситуацією. Проте, дану урожайність можна пояснити рядом причин: невеликі об'єми вирощування гречки до війни, якщо брати в порівнянні з пшеницею та кукурудзою. Але гречка являється внутрішньою культурою України, тому всі запаси йдуть на внутрішній ринок, та не підлягають експорту.

Треба зауважити, що деякі області, такі як Чернівецька та Полтавська почали вирощувати більшу кількість гречки, аніж раніше – приблизно у 6-7 разів.

Одним із значних ударів по сільському господарству став підрив агресором дамби Каховської ГЕС. Адже через це зрошувальне землеробство цілком втратило змогу використовувати воду з даної гідроелектростанції в Дніпропетровській, Запорізькій та Херсонській областях, і має лише частково користуватися водою у Миколаївській області. Тому в даних областях залишився лише один вихід – вирощувати лише ті культури, яким потрібно невелика кількість вологи: озимі культури, ячмінь, горох, пшеницю. А ось, наприклад, для різних видів технічних культур та овочевих такої можливості не передбачувалося.

Як зазначив Ігор Семеняк про ситуацію з Каховською ГЕС: «...знищений унікальний сільськогосподарський регіон, який функціонував завдяки зрошенню. Це дуже негативно вплине на сільське господарство, особливо овочівництво, яке до повномасштабної війни інтенсивно розвивалося саме на Херсонщині. Адже це був золотий регіон, де кліматичні умови були найсприятливіші для вирощування овочів – з краплинним зрошенням, сучасні технології, усе це практикувалося у Каховському районі» [11].

А ось з липня по жовтень 2023 року рівень дохідності виробництва зернових та олійних культур в Україні знижувався. Через доволі стрімке підвищення цін соняшник із прибуткової культури перетворюється в збиткову. У той же час виробництво і експорт соняшникової олії відновились, так що аграрним виробникам тепер вигідніше продавати насіння соняшника на внутрішньому ринку, аніж експортувати його.

Збитковість виробництва пшениці збільшилася, не дивлячись на підвищення рівня урожайності через зниження закупівельних цін. Збиток господарств від виробництва кукурудзи зріс більш ніж вдвічі внаслідок зниження цін як на внутрішньому ринку України, так і на найближчих портах, а також підвищення логістичних витрат. Найменш рентабельною культурою серед основних видів зернових та олійних в жовтні 2023 року став ячмінь. Озимий рапс за збитковою культурою став мінімально прибутковим – ціна на нього впала і червні цього року в розпал збору урожаю, проте за станом на жовтень частина урожаю була експортована, тому ціна на рапс стабілізувалась [2].

Одним із вагомих ударів по економіці стало також значне зростання цін. Зважаючи на те, що бізнес сільського господарства орієнтується на ціни світового ринку, то ціни в Україні також будуть зростати. Основними причинами цьому були підвищення цін на добрива, енергоносії, паливо і т.д. Також, враховуючи, що виникали труднощі з експортом продукції, в результаті чого був дефіцит продукції, ціни також зростали. У табл. 1 наведено динаміку зростання цін у 2022 році порівняно з 2021 роком.

Таблиця 1.

Динаміка зростання цін у 2022 році порівняно з 2021 роком

Місяць	2021	2022	Різниця (%)
Січень	101,3	101,3	0,0
Лютий	101,0	101,3	+0,6
Березень	101,7	104,5	+2,8
Квітень	100,7	103,1	+2,4
Травень	101,3	102,7	+1,4
Червень	100,2	103,1	+2,9
Липень	100,1	100,7	+0,6
Липень	100,1	100,7	+0,6
Серпень	99,8	101,1	+1,3
Вересень	101,2	101,9	+0,7
Жовтень	100,9	102,5	+1,6
Листопад	100,8	100,7	-0,1
Грудень	100,6	100,7	+0,1
За рік	110,0	126,6	+16,6

Складено на основі джерела [6]

Наведені в табл. 1 показники дають підстави зробити висновки, що у 2022 році порівняно з 2021 відбувалося значне зростання цін. Якщо проаналізувати показники інфляції щомісяця, то видно, що починаючи з лютого індекс інфляції почав значно зростати, окрім листопада – місяця, в якому індекс знизився на 0,1.

До основних груп продовольчих культур, що експортувалися з України в I кварталі 2023 року залишаються як і раніше зернові культури – 3,16 млрд дол. США, жири та олії – 1,4 млрд дол. США, плоди олійних культур та насіння – 826 млн дол. США [9]. До того ж, саме ця продукція складає 90 % вартості зарубіжних поставок вітчизняної продукції сільського господарства.

Через настання воєнних дій на території нашої держави сільськогосподарські підприємства позбулися основного та найдешевшого шляху експорту продукції на зовнішній ринок. Підприємства України та інші суб'єкти аграрного бізнесу у своїй сукупності є одними з найважливіших світових виробників зерна та – експортерів на зовнішній ринок пшениці, кукурудзи та ячміння, їх виробництво всередині країни значно перевищує внутрішнє споживання [10]. І загалом всі експортні поставки здійснювалися саме завдяки морському транспорту, проте в надзвичайно складних воєнних умовах було знайдено альтернативні варіанти постачання – за допомогою наземного та залізничного транспорту. Проте, в свою чергу, це вимагає набагато більше фінансових затрат, аніж транспортування морем.

Пугачов М. відзначив, що «...у 2023 році незважаючи на триваюче повномасштабне вторгнення на територію нашої держави й постійні бойові дії, Україна продовжує експортувати сільськогосподарську продукцію, вирішуючи питання глобального продовольчого забезпечення та валютних надходжень для власної економіки. Актуальна динаміка зовнішніх продажів наразі підтверджує попередні прогнози науковців Інституту аграрної економіки, згідно з якими при збереженні відносної стабільності умов зовнішньої торгівлі експорт Україною продовольства повинен зберегтись на рівні календарного 2022 року, знаходячись в межах 23-25 млрд дол. США» [9].

Взагалі, дуже чітко простежується те, що національне насінництво продовжує нарощувати експорт насіння олійних і зернових культур. Адже «...за 7 місяців 2023 року він в два рази перевищив показники минулого року 34,7 млн дол. США, і складав 69 млн дол. США. Із одного боку, це пов'язано з втратою частини логістичних каналів постачання насіння з-за кордону через широкомасштабне вторгнення агресора на територію нашої держави, а з іншого – зі збільшенням виробництва на власних потужностях вітчизняних насінневих заводів, зокрема й великих іноземних компаній в Україні. Безумовно, визнання Європарламентом у 2020 році української системи сертифікації насіння еквівалентною вимогам ЄС дозволило Україні вже третій рік поспіль нарощувати експорт насіння, найперше, до країн Євросоюзу», - підсумував Олександр Захарчук [4].

До речі, задля вирішення серйозної проблеми з експортом, в Україні почав функціонувати «зерновий коридор», який почав роботу 1 серпня 2022 року. Завдяки даній ініціативі була змога вивозити перехідні залишки, що залишилися з початку війни.

До того ж, у серпні 2022 року було відкрито платформу ДАР – Державний аграрний реєстр, що працювала в режимі онлайн. Дана платформа давала змогу розміщувати можливу фінансову допомогу представникам агросфери. Першою програмою, яка почала працювати на цій платформі, була саме програма по безкоштовному отриманню рукавів для збереження зерна [6].

Треба зауважити, що на сьогодні багато представників аграрного виробництва з більшості регіонів України позитивно оцінюють стан свого бізнесу попри окреслені вище труднощі. У той же час їх основними завданнями є стабілізація та утримання показників діяльності на поточному рівні, розробка ефективних стратегій адаптації та розвитку під час війни. Основними проблемами, з якими стикаються сільськогосподарські підприємства при стабілізації показників діяльності є:

- недостатня кількість кваліфікованих працівників;
- мобілізація працівників;
- ризики, які пов'язані із вимкненням електроенергії на виробничих потужностях;
- пошкоджене обладнання та техніка;
- зниження споживчого попиту в Україні;
- проблеми з постачанням добрив з-за кордону;
- проблеми експорту продукції.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Станом на сьогодні українські сільськогосподарські виробники понесли значні втрати не тільки у вигляді зруйнованих територій та зіпсованих урожаїв, але і у вигляді втрати можливості вільно експортувати свою продукцію і отримувати прибуток. Через окупацію великої кількості районів багато сільськогосподарських підприємств зазнали зменшення виробництва продукції, а через втрату шляхів збуту продукції на підприємствах формувався дефіцит певної продукції, враховуючи і запаси попередніх періодів, через що треба було знаходити альтернативні варіанти його зберігання. Одним із шляхів вирішення даної проблеми можна вважати переробку на пальне. Наприклад, якщо взяти кукурудзу, яку просто неможливо буде експортувати із-за погіршеної якості насіння (так, як багато кукурудзи залишилося зимувати на полі), її можна переробляти в пальне. До того ж, паливний етанол з кукурудзи в якості домішок до пального значно знижує викиди вуглекислого газу в атмосферу.

Варто зауважити, що протягом всього часу, поки тривають воєнні дії в нашій країні, зі сторони держави не спостерігалось якоїсь великої дієвої допомоги. Проте, на нашу думку, в подальшому такий хід подій вже не буде досить дієвим, адже сільськогосподарським підприємствам від держави необхідні оперативні дії.

Тож для того, аби сприяти подальшому відновленню та розвитку сільського господарства доцільним буде: сформувати та затвердити спеціальні контракти, в яких відображувати детальний план розмінування територій; запровадити реформи щодо нормативної бази землекористування під впливом воєнних дій; запровадити реформи щодо нормативної бази стосовно податків, які безпосередньо пов'язані із землею; сприяти участі України в діяльності аграрної політики ЄС; сприяти реформуванню різних програм, пов'язаних із наданням грантів в сільськогосподарському секторі для того, аби зменшити втрати економічного потенціалу сільськогосподарських підприємств, що спричинені воєнними діями агресора на території нашої держави та ін.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Аграрний устрій України: наукове видання / за ред. Ю.О. Лупенка, М.Ф. Кропивка. Київ: ННЦ «ІАЕ». 2017. 72 с.
2. Гетьман О. Як відновити аграрну галузь? Як війна вплинула на агросектор і що може зробити держава для пришвидшення відновлення? URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/03/15/698035/>
3. Дячкіна А., Гордійчук Д. Посівна кампанія – 2023: як аграрії почали сезон і чи загрожує Україні дефіцит продуктів. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2023/03/27/698430/>
4. Захарчук О. Україна нарощує експорт зернових та олійних культур. URL: http://naas.gov.ua/newsukraine/?ELEMENT_ID=8005
5. Лупенко Ю. Прибутки українських аграрних підприємстві торік скоротились майже втричі, але не все так погано. URL: http://naas.gov.ua/newsukraine/?ELEMENT_ID=8033
6. Маковей Ю. Рік, що нас змінив і зміцнив – підсумки аграрного сезону 2021/22. URL: <https://kurkul.com/spetsproekty/1403-rik-scho-nas-zminiv-i-zmitsniv--pidsumki-agrarnogo-sezonu-2021-22>
7. Малік М.Й., Шпикуляк О.Г., Супрун О.М. Розвиток підприємницької діяльності в аграрному секторі: макроекономічний аспект. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Економіка*. Вип. 1 (49). Т.2. 2016. С. 32-37.
8. Mamonova N., Borodina O., Kuns B. Ukrainian agriculture in wartime: Resilience, reforms, and markets. URL: <https://www.tni.org/en/article/ukrainian-agriculture-in-wartime>
9. Пугачов М. Україна збільшила експорт агропродовольчої продукції за I квартал 2023 року. URL: http://naas.gov.ua/newsukraine/?ELEMENT_ID=7905
10. Рашевська Н.В. Аналіз експортного потенціалу ринку зерна в Україні під час війни. *Управління розвитком соціально-економічних систем: Матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 20-21 квітня 2023 року)*. Харків: ДБТУ, 2023. С. 446-449
11. Семеняк І. Знищений «золотий» сільськогосподарський регіон: науковець НААН про наслідки підриву росіянами дамби Каховської ГЕС URL: http://naas.gov.ua/newsukraine/?ELEMENT_ID=7945
12. Скопенко Н. Основні напрями подолання негативних тенденцій розвитку АПК України. *Науковий журнал НАУ*. 2011. № 29. URL: <https://jrnل.nau.edu.ua/index.php/PPEI/article/view/294>

REFEREBCES:

1. Ahrarnyi ustrii Ukrainy: naukove vydannia / za red. Yu.O. Lupenka, M.F. Kropyvka. Kyiv: NNTs «IAE». 2017. 72 s.
2. Hetman O. Yak vidnovyty ahrarnu haluz? Yak viina vplynula na ahrosektor i shcho mozhe zrobyty derzhava dlia pryshvydshennia vidnovlennia? URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2023/03/15/698035/>
3. Diachkina A., Hordiichuk D. Posivna kampaniia - 2023: yak ahrarii pochaly sezon i chy zahrozhuie Ukraini defitsyt produktiv. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2023/03/27/698430/>
4. Zakharchuk O. Ukraina naroshchuie eksport zernovykh ta oliinykh kultur. URL: http://naas.gov.ua/newsukraine/?ELEMENT_ID=8005
5. Lupenko Yu. Prybutky ukrainskykh ahrarnykh pidpriemstvi torik skorotylys maizhe vtrychi, ale ne vse tak pohano. URL: http://naas.gov.ua/newsukraine/?ELEMENT_ID=8033
6. Makovei Yu. Rik, shcho nas zminyv i zmitsnyv - pidsumky ahrarnoho sezonu 2021/22. URL: <https://kurkul.com/spetsproekty/1403-rik-scho-nas-zminiv-i-zmitsnyv--pidsumki-agrarnogo-sezonu-2021-22>
7. Malik M.I., Shpykuliak O.H., Suprun O.M. Rozvytok pidpriemnytskoi diialnosti v ahrarnomu sektori: makroekonomichnyi aspekt. Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Seriia: Ekonomika. Vyp. 1 (49). T.2. 2016. S. 32-37.
8. Mamonova N., Borodina O., Kuns B. Ukrainian agriculture in wartime: Resilience, reforms, and markets. URL: <https://www.tni.org/en/article/ukrainian-agriculture-in-wartime>
9. Puhachov M. Ukraina zbilshyla eksport ahroproduktiv za I kvartal 2023 roku. URL: http://naas.gov.ua/newsukraine/?ELEMENT_ID=7905
10. Rashevska N.V. Analiz eksportnoho potentsialu rynku zerna v Ukraini pid chas viiny. Upravlinnia rozvytkom sotsialno-ekonomichnykh system: Materialy VII Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii (m. Kharkiv, 20-21 kvitnia 2023 roku). Kharkiv: DBTU, 2023. S. 446-449
11. Semenak I. Znyshchenyi «zoloty» silskohospodarskyi rehion: naukovets NAAN pro naslidky pidryvu rosiiianamy damby Kakhovskoi HES URL: http://naas.gov.ua/newsukraine/?ELEMENT_ID=7945
12. Skopenko N. Osnovni napriamy podolannia nehatyvnykh tendentsii rozvytku APK Ukrainy. Naukovyi zhurnal NAU. 2011. № 29. URL: <https://jrn1.nau.edu.ua/index.php/PPEI/article/view/294>

FUNCTIONING OF UKRAINIAN AGRICULTURAL ENTERPRISES SINCE THE BEGINNING OF THE
WAR: THREATS TO LAND, PROBLEMS OF AGRICULTURAL PRODUCERS, DIFFICULTIES OF
EXPORT

RASHEVSKA Nadiia, POLYVANA Liudmyla
State Biotechnological University

The article analyzes the state of activity of agricultural enterprises of Ukraine during the period of martial law and substantiates measures to ensure the safety of agricultural lands, development of their production and export in modern conditions. An analysis of the suitability of agricultural land in the front-line territories was carried out, and losses in various types of agricultural products of agricultural enterprises were revealed. The structure of crops, yield and production volumes of agricultural crops were identified, the dynamics of these indicators during the period of aggression of the Russian Federation were carried out. Changes in the yield of cultivated plants compared to previous years were studied, and price changes since the beginning of hostilities were analyzed. It is substantiated what threats the military situation carried with it. Methods and means of solving agricultural problems, ways of increasing exports were determined and analyzed. It was investigated how much agricultural land was destroyed by enemy missile and air strikes. Reserves for providing agricultural enterprises with electricity, fertilizers, and seeds were determined and investigated. It was investigated which cultural plants were sown during the martial law and in what quantities. It became clear in which regions sowing was not started due to hostilities. It has been proven that despite the war on the territory of Ukraine, agricultural enterprises have found alternatives for their functioning, use reserves of resource and production potential, which makes it possible to make a significant contribution to the economy of Ukraine, the formation of its budget revenues at the state and local levels. Measures are proposed to restore the quality of agricultural lands of agricultural enterprises, ways to increase their agricultural production and export of products.

Key words: martial law, crops, agricultural land, agricultural enterprises, export.